

Tvey kvöld og tað var fast teirra millum

– Vit lovaðu hvørjum øðrum trúskap restina av lívinum, sjálvt um vit bara høvdu sæst í tvey kvöld. Og tað gekk meir enn eitt ár, áðrenn vit sóust aftur. Men tað helt kortini, sigur funningsmaðurin, Martin Juul, sum í 1953 flutti til Noregs við allari familíuni

ORD OG MYNDIR:
FRANTS JENSEN

– Eg kann ikki siga, at tað er nakað beinleiðis, eg sakni við Føroyum. Ein stórt partur av familíu míni er jú her, og tað eru tvey, eg ynski at hava tætt hjá mær, sigur 89 ára gamli Martin Juul, sum hevur livað umleið helvtina av lívi sínum í Noregi.

Familian er ikki so lítil heldur. Martin eigur 10 børn, 29 ábabbørn, 33 lang-ábabørn og 2 oldurábabørn. Flestu teirra hava eitt pláss á veggnum í stovuni og óivað eisini í hjartanum hjá hesum føroyinginum, sum á ein hátt ikki hevur øðrvísi lívssøgu enn nógvir av hansara javnaldrum. Og tó, so er nakað serstakt har kortini.

Glaður at tosa føroyskt

Eg eri staddur inni í húsinum hjá Martini Juul í Lista í Sudurnoregi. Umframt myndirnar av familíuni prýða málningar av Funningi og av Risanum og Kellingini stovuna. Bøkurnar eru eisini nógvar, og innmillum eisini onkur føroysk. Í køkinum er tað vakra myndin av flaggdags-haldinum á Vaglinum, sum veitir frá Føroya Myndakalendara. Tað kennist so heimligt.

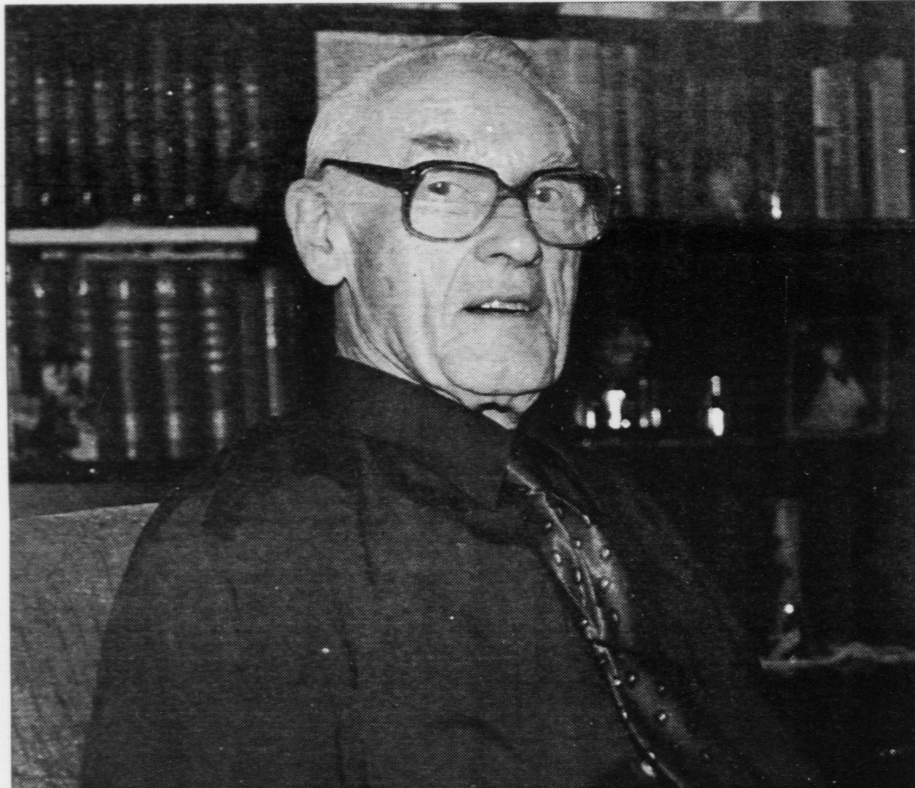
Sum fleiri onnur funningsfólk hevur Martin longu nátt ein høgán aldur. Hann er frískur og ber seg væl. Alt tað dagliga í húsinum ger hann sjálvur, men fær hjálp frá eini dóttir at dust-súgva. Tað einasta sum kann siggjast á aldrinum er, at hann gongur eitt sindur framyvirbygdur, og at hoyrnin er byrjað at fara. Minnið er gott sum hjá fáum.

Tað merkist týðiliga, at Martin er glaður fyri at tosað føroyskt.

– Onkur hevur spurt meg um eg ikki havi gloymt føroyskt, men eg svari teimum, at tað geri eg óngantíð, sigur Martin.

Málið er reint og flótandi. Tó hoyrist tað, at persónurin hevur búið uttanlands í nógvar ár, og viðhvørt fer hann yvir í norskt – uttan at hugsa um tað.

»Jul« gjørdist »Juul«
Martin er uppvaksin í Andrasstovu í Funningi. Pápin, Heindrik, var ættaður úr Funningi, meðan mamman, Birita, kom úr Svináum.

– Í grundini kom eg at læra nógvar meir um familíuna, tá ið eg var heima í Føroyum síðsta summer. Eg vitjaði eitt systkjunnabarn, sum hevði gingið til ættargransking. Frá henni fekk eg at vita um fleiri av mínum ættarfedrum heilt aftur í 1700-talið.

Martin er spentur at siga frá. Hann fer inn í kamaríð og eftir lítlari løtu hevur hann funnið fram pappírini. Eg fái at hoyra søguna hjá onkrum av ættarfedrunum.

Eftirnavnið hevur eisini sína søgu. Thomsen er annars tað gamla eftirnavnið, og tað eru fleiri, sum bera hetta eftirnavnið í familíuni – serliga í Havn. Men so var tað ein av mínum ættarfedrunum sum vildi hava »Jul« inn. Hetta góðtók presturin ikki. Hetta líktist ov nógvi orðinum fyri tí stóru kristnu hátíðina, og hann segði, at tað mátti skrivast øðrvísi. Kanska við at seta bókstavin »h« inn so tað bleiv til »Juhl«. Hetta gjørdist ikki loysnin, men istaðin var trupulleikin

loystur við at seta inn eitt »u« afturat, og bleiv tað harvið Juul. Thomsen-navnið er síðani gliðið út.

Undirvísti

sum 12 ára gamal

Martin gekk sjey ár í skúla. Fyrsta árið var Hans Olav Hansen úr Havn lærari, meðan hini seks árin undirvísti Eliesar Reinberg. Lærarin var annars eina viku í Funningi og eina í Gjógvi uppá skift.

Sjálvr sigur Martin, at hann lærði væl í skúlanum, og at hann mundi vera millum teir dugnaligastu næmingunum. Hetta mundi Reinberg eisini hava lagt til merkis, tí einaferð hann ikki kundi koma í skúla, hevði hann sagt, at Martin skuldi taka undirvísingina tann dagin. Martin var tá 12 ára gamal.

Hús fyrri 6.600 krónur

Sum teir flestu dreingirnir tá á døgum, fór Martin til skips eftir skúlan. Hann sigldi eitt ár við Skúgvana. Seinni gjørdist hann

messudrongur við gamla Smyrli, sum sigldi millum oyggjarnar. Lønin var 30 krónur um mánaðin, sigur Martin og smilist. Ein króna um dagin. Ja, hugsa tær.

Ein av mansskapinum á Smyrli skaffaði Martini pláss á skipskøkkaskúla í Keypmannahavn, og har var hann eitt ár. Komin heimaftur fekk hann kjans við fuglfjarðasluppini Cementa, har hann mynstraði sum kokkur í tvey ár.

Eg gjørdist illa sjúkur hesa tíðina. Tað var nakað við blintarminum, og eg legðist uppá land. Eg royndi meg í fiskaarbeiði í Gøtu, og eisini við matvøruhandli í Funningi.

Matvøruhandlin í Funningi hevði Martin tó bara í eitt ár. Hann kom til Havnar, og her hitti hann Miu, sum seinni gjørdist kona hansara.

Vit vóru javngomul. Mia var bara eina viku yngri enn eg. Vit giftust í 1931, og tá var eg 23 ára gamal. Eg minnist, at húsin eg bygdi í Trøndargøtu kostaðu 6.600

krónur, sigur Martin og lær.

Í Frelsunarherinum

Martin hevði tó verið í Havn áður, og tá hevði hann verið við til okkurt ungdomsmøti hjá Frelsunarherinum, sum júst tá vóru komin til Føroyar. Møtini vórðu hildin í hølinum hjá Losjuni.

Eftir eitt møti spurdi ein av offiserinum meg, um eg var frelstur. Eg segði, at tað visti eg ikki. Vit tosaðu og bóðu saman. Tá eg fekk spurningin, hvønn doyði Jesus fyrri, segði eg, at tað var fyrri syndarar. Tá gekk tað knappliga upp fyrri mær, at tað vil siga: Fyri meg. Hann hevði, býtt um pláss við meg. Tá ið hetta gjørdist klárt fyrri mær, kundi eg takka Gudi fyrri frelsuna.

Hetta var tann 8. desember 1924. Eg var tá 16 ára gamal, og frá tí degi havi eg roknað meg sum ein persónliga kristnan.

Martin gjørdist soldátur í Frelsunarherinum – ein sera virkin soldátur. Í samfull 25 ár hevði hann ábyrgd fyri

– Tá ið eg onkutíð merkti, at eg var troystur, legði eg meg á ein mjólsk á gólvinum. Eg sovnaði beinavegin, men vaknaði eisini aftur eftir tíggu minuttum, um eg skuldi taka breyðini úr ovnumum tá. Tað var als ikki neyðugt at hava nakran vekjara, sigur Martin Juul, sum hevur arbeitt sum bakari, heilt til hann var 78 ára gamal

sunnudagsskúlaarbeiðinum, og var hann eisini høvudsmaður aftanfyrri ungdoms-arbeiðið Frelsunarhersins í mong ár.

Einsamallur

við fimm børnum

Hjúnalagið við Miu gjørdist ikki langt. Ikki meir enn 11 ár. Tá ið konan hevði føtt honum tað fimta barnið í 1942, fekk hon blóðstúrting og blóðtøpp og doyði.

– Hetta var ein dyggur smeitur bæði hjá mær og hjá børnunum. Elsta barnið var 10 ár, meðan tað yngsta ikki var meir enn trýggjar vikur.

Eg havi gingið gjøgnum nógvi í lívinum. M.a. misti eg mammu mína, tá ið eg bara var 12 ár, so eg kenni nakað til støðuna, børnini vóru í.

– Men eg má kortini siga, at Gud hevur verið góður við meg. Hann hevur leitt meg eisini í teimum truplu tíðunum.

Martin kendi nógvar hjálpanði hendur uttanum seg hesa tíðina. Tvey av børnunum hevði Martin hjá sær, meðan hini trý tóku onnur sær av. Ein systir og ein bróðir Martins tóku sær av hvør sínum barni, og ein granni tók eitt triðja. Martin fekk sær eisini eina tenastugentu í húsið at hjálpa við húsarhaldinum.

Handilsferð

endaði í Eggersund

Martin hevði lært til bakara og arbeitt í fleiri ár hjá Frans Restorff. Men kríggjið gjørdi, at ikki var nógvi at vinna í hesum yrkinum. Meir var at fáa við at selja til bresku hermenninar. Martin byrjaði tí at selja ymiskt á kajuni, og seinni fekk hann sær eisini handil á Aarvegnum, har hann m.a. seldi klæðir og kosmetikk.

Martin hevði mest havt samband við handilsmenn í Onglandi, men tá ið kríggjið endaði í 1945, vildi hann fáa handilsamband við Dan-